

Dobrosielski, Kajetan

Walka sił demokratycznych w powiecie sierpeckim o zwycięstwo w referendum i wyborach do Sejmu Ustawodawczego

Notatki Płockie 26/1-106, 29-38

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Walka sił demokratycznych w powiecie sierpeckim o zwycięstwo w referendum i wyborach do Sejmu Ustawodawczego

Ważnym wydarzeniem politycznym w okresie utrwalania władzy ludowej w Polsce, w tym i w powiecie sierpeckim, była próba sił między legalną i nielegalną opozycją, skupioną wokół Polskiego Stronnictwa Ludowego odrzucającego koncepcje wspólnego bloku wyborczego, a stronnictwami Bloku Demokratycznego w referendum ludowym przeprowadzonym 30 czerwca 1946 roku. W wysuniętej propozycji głosowania poprzedzającego wybory do Sejmu Ustawodawczego, społeczeństwo miało dać odpowiedź, czy akceptuje dokonane w latach 1944—1946 przemiany ekonomiczno-społeczne oraz program przebudowy gospodarczej i ustrojowej.

Szeroka kampania polityczna partii demokratycznych (PPR, PPS, SL i SD) miała wyjaśnić cele głosowania i odsłonić prawdziwe oblicze sił zachowawczych. Powodzenie tej akcji zależało od starannego przygotowania aktu głosowania pod względem propagandowym i organizacyjnym. W powiecie sierpeckim do prac związanych z referendum przystąpiono w trzeciej dekadzie maja 1946 roku. Zgodnie z uchwałą Prezydium Powiatowej Rady Narodowej z dnia 23 maja, powiat podzielono na 35 obwodów głosowania. Spisy uprawnionych do głosowania sporządziły zarządy miejskie i gminne do 31 maja, po czym przekazano je przewodniczącym właściwych komisji. Ogólna liczba uprawnionych i objętych spisami wynosiła 37 751 osób¹⁾.

PRN uchwałą podjętą na swym posiedzeniu w dniu 27 maja powołała członków i ich zastępców komisji obwodowych o czym dwa dni później powiadomiono przewodniczących Obwodowych Komisji Głosowania Ludowego, zaś wykaz delegatów powołanych przez starostę przesłano 2 czerwca, Lesławowi Wysockiemu, przewodniczącemu Okręgowej Komisji Głosowania Ludowego nr 2 w Warszawie. Otrzymane wkrótce nominacje przewodniczącego komisji okręgowej dla przewodniczących komisji obwodowych i ich zastępców doręczono zainteresowanym 30 i 31 maja. Spisy uprawnionych do głosowania wyłożono do publicznego wglądu we wszystkich obwodach już 2 czerwca (w godzinach od 15.00 do 20.00) i udostępniano je codziennie przez siedem dni (do 9 czerwca). Na czas akcji przygotowawczej do referendum, starosta wydał polecenie (dla wszystkich zarządów miejskich i gminnych) pełnienia codziennych dyżurów popołudniowych. Podobnie w starostwie pełniono w dni świąteczne dodatkowe dyżury w godzinach od 9.00 do 20.00²⁾.

W skład powołanych i zatwierdzonych komisji obwodowych weszli przedstawiciele partii politycznych działających na terenie po-

wiatu oraz bezpartyjni (tabela 1). Największy ciężar prac komisji spoczywał na członkach Polskiej Partii Robotniczej. W znacznie mniejszym stopniu włączyli się do akcji pepesowcy i ludowcy. Dość licznie reprezentowani byli peeselowcy. Na terenach, gdzie wpływy PPR były niewielkie, a propaganda podziemia dość silna, do prac w komisjach zaangażowano bezpartyjnych. Szczególnie wiele wysiłków włożyli oni do działalności komisji: nr 22 w Osieku Wielkim, nr 23 w Zawidzu, nr 26 w Bożewie i nr 31 w Łukomiu. Podobnie sytuacja przedstawiała się przy obsadzaniu funkcji przewodniczących i ich zastępców obwodowych komisji głosowania (tabela 2). Członkowie PPR spełniali w nich dominującą rolę; 28 (tj. 74,2%) było przewodniczącymi komisji i 14 (40%) pełniło funkcję ich zastępców. Tymczasem tylko 4 (11,4%) członków PPS było przewodniczącymi i tyle samo ich zastępcami. Jeszcze mniejszą aktywnością wykazali się ludowcy. Natomiast bezpartyjni w 38,5% komisjach pełnili funkcję przewodniczących a w 12 (34,2%) ich zastępców.

Gaz wieści. że Nierozumie, że nie ma tu żadnych sił politycznych, które by mogły być siłą opozycyjną, która by mogła być siłą opozycyjną.

Gaz wieści. że Niemcy straszą, że chcą wyjechać z Polski, że chcą wyjechać z Polski.

Gaz wieści. że Niemcy chcą wyjechać z Polski, że Niemcy chcą wyjechać z Polski, że Niemcy chcą wyjechać z Polski.

Gaz wieści. że niektórzy chcą wyjechać z Polski, że niektórzy chcą wyjechać z Polski.

Gaz wieści. że Niemcy chcą wyjechać z Polski, że Niemcy chcą wyjechać z Polski, że Niemcy chcą wyjechać z Polski.

Gaz wieści. że niektórzy chcą wyjechać z Polski, że niektórzy chcą wyjechać z Polski.

Przemysławski. że Niemcy chcą wyjechać z Polski, że Niemcy chcą wyjechać z Polski, że Niemcy chcą wyjechać z Polski.

Obwieszczenie każdego Polaka — to — obywatel, który w referendum

w referendum wypowiedzi się, że chce Polski silnej

(chce Polski Wielkiej, Polski na Odrze i Nysie i Bałtyk

(chce takiej Polski, która nie będzie się obawiała groźb niemieckich

Pamiętaj! — ten, kto nie głosuje w referendum 3 x TAK

Wykaz przynależności partyjnej przewodniczących, ich zastępców i członków Obwodowych Komisji
Głosowania Ludowego na terenie powiatu sierpeckiego

Lp.	O b w ó d	Przynależność organizacyjna członków komisji						
		PPR	PPS	SL	SD	SP	PSL	bezp.
1	m. Sierpc	3	4	—	—	—	—	1
2	m. Sierpc	2	3	—	—	—	—	3
3	m. Sierpc	2	3	1	—	—	1	1
4	m. Sierpc	3	3	4	—	—	1	1
5	gm. Raciąż	1	5	—	—	—	2	—
6	gm. Raciąż	2	4	—	—	—	2	—
7	m. Żuromin	3	1	—	—	—	2	2
8	gm. Borkowo	2	2	—	—	—	—	4
9	gm. Borkowo	2	—	—	—	—	1	5
10	gm. Białyszewo	3	1	—	—	—	—	4
11	gm. Białyszewo	5	—	—	—	—	1	2
12	gm. Biezuń	4	1	—	—	—	1	2
13	gm. Biezuń	3	—	3	—	—	1	1
14	gm. Biezuń	3	—	2	—	—	—	3
15	gm. Gradzanowo	3	—	—	—	—	5	—
16	gm. Gradzanowo	3	—	—	—	—	2	3
17	gm. Gójsk	2	—	—	—	—	4	2
18	gm. Gójsk	4	—	—	—	—	2	2
19	gm. Gutkowo	2	1	—	—	—	2	3
20	gm. Gutkowo	5	—	—	—	—	2	1
21	gm. Koziebrody	3	—	—	—	—	4	1
22	gm. Koziebrody	1	—	—	—	—	—	7
23	gm. Kosemin	4	—	1	—	—	1	2
24	gm. Kosemin	5	—	—	—	—	1	2
25	gm. Lisewo	2	—	—	—	—	—	6
26	gm. Lisewo	1	—	—	—	—	—	7
27	gm. Lisewo	5	—	—	—	—	—	3
28	m. Raciąż	2	—	1	—	—	3	2
29	m. Raciąż	4	—	—	—	—	3	1
30	gm. Rościszewo	3	1	—	—	—	2	2
31	gm. Rościszewo	1	—	—	—	—	—	7
32	gm. Stawiszyn	2	—	4	—	—	—	2
33	gm. Stawiszyn	7	—	—	—	—	1	—
34	gm. Żuromin	4	—	1	—	—	—	3
35	gm. Żuromin	3	—	—	—	—	4	1
	Razem	104	29	13	—	—	43	86

Źródło: APW, UWW WUiP, Urząd Powiatowy w Sierpcu. Akta głosowania ludowego, t. 4.

Istotną rolę, obok prac organizacyjnych i właściwego doboru przewodniczących i członków komisji głosowania, spełniała propaganda oraz zabezpieczenie terenu przed działalnością podziemia. Najbardziej rozpowszechnioną wówczas formą wyjaśniającą i uświadamiającą jaką prowadziły stronnictwa demokratyczne, zwłaszcza PPR, były wiece i zebrania wiejskie. Tylko w maju zorganizowano 12 wieców z udziałem około 10 tys. osób³⁾. W czerwcu zaś zwołano 64 wiece obejmując propagandą wszystkie gminy powiatu. Stosunek społeczeństwa do referendum był na ogół pozytywny a przeprowadzone akcje wyjaśniające dodatkowo wpłynęły na jego nastroje. Rozpowszechniono także znaczną ilość materiałów propagandowych, w tym 1585 plakatów, 1840 afi-

szy, 6074 broszury oraz 81 900 ulotek nawiązujących do odpowiedzi, „trzy razy tak”⁴⁾.

Niezależnie od aktywu partyjnego, przy słabym zaangażowaniu pozostałych stronnictw, propagandę prowadziło również wojsko. Grupa 90 żołnierzy z 4 Samodzielnego Baonu Ochrony Sztabu Generalnego pod dowództwem por. Romana Liszewicza przybyła na tereny powiatu już 7 czerwca. Zadaniem jej, podzielonej na trzy brygady, było szerzenie propagandy na rzecz stronnictw demokratycznych oraz ochrona komisji obwodowych. Po spełnieniu obowiązków, jakie ciążyły na wojskowych grupach ochronno-propagandowych w okresie intensywnych przygotowań do aktu głosowania, 27 czerwca opuściły one tereny sierpeckiego⁵⁾. Ich miejsce zajęła, w ramach ochrony przed referendum i podczas jego trwania, grupa wojskowa 34 Batalionu Saperów 5 Pułku Mazurskiego pod dowództwem por. Bolesława Gassisa⁶⁾.

Nad właściwym przebiegiem działalności propagandowej czuwał instruktor powiatowy, zarazem pełnomocnik Warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego PPR i Okręgowej Komisji Głosowania Ludowego, Tadeusz Kański.

Szczególnie ważnym dla pozyskania ludności wiejskiej dla programu stronnictw demokratycznych było zniesienie 6 czerwca dotychczasowej formy świadczeń rzeczowych. Wytrącało to ważki argument propagandowy sił antydemokratycznych, zmieniało równocześnie stosunek chłopów do władzy ludowej.

Tabela 2

Przynależność partyjna przewodniczących i zastępców przewodniczących Obwodowych Komisji Głosowania Ludowego

Funkcja	Przynależność partyjna						
	PPR	PPS	SL	SD	SP	PSL	bezp.
Przewodniczący	26	4	2	—	—	—	3
Zast. przewodniczącego	14	4	2	—	—	3	12

Źródło: Raport sprawozdawczy z pow. sierpeckiego. AWKW PZPR, KW PPR Sekretariat t. I/V/21.

Propagandę przed referendum rozwijało także PSL. Odbiło ono szereg zebrań i zjazdów gminnych, łączonych często z wyświęcaniem sztandarów. Przemówienia działaczy tego stronnictwa zawierały wiele akcentów antydemokratycznych i antyrządowych, były wrogie w stosunku do MO, UBP i wojska. Na zjeździe w Koziebrodach 14 czerwca redaktor „Gazety Ludowej” wystąpił przeciwko wojsku i organom bezpieczeństwa nazywając je bandytami, „których okrywa mundur legalności”. Podobne akcenty zawierały przemówienia innych przedstawicieli tego stronnictwa⁷⁾.

Na terenie powiatu, zgodnie z imiennym sprawozdaniem Komitetu Powiatowego PPR do WKW partii, działało 35 agitatorów będących najczęściej członkami PSL a nawet PPS (np. w obwodzie nr 4 w Sierpcu, w Raciążu nawoływano do negatywnych odpowiedzi na wszystkie trzy pytania). Szczególnie duże wpływy sił antydemokratycznych notowano w gminie Koziebrody, gdzie organizacja gminna PSL była bardzo prężna i liczyła ok. 700 członków, gdy tymczasem PPR zaledwie 60. Pojawiły się, wprawdzie niezbyt liczne, wezwania na murach domów nawołujące do głosowania „trzy razy nie” oraz napisy na jezdniach o podobnej treści.

W czasie akcji przed referendum dokonano kontroli obwodów głosowania wskazując na złą pracę wielu komisji. W wizytowanych do 15 czerwca 28 komisjach obwodowych stwierdzono, że zarówno przewodniczący jak i wysłani przedstawiciele administracji nie przestrzegali obowiązujących zarządzeń. W kilku obwodach zastano tylko jednego dyżurującego członka komisji, co było sprzeczne z ustawą. Zwrócono także uwagę na małą frekwencję sprawdzających listy uprawnionych do gło-

wania, co stało się bezpośrednią przyczyną wydania zarządzenia o grupowym sprawdzaniu spisów przez soltysów. W związku z nadal utrzymującą się niską frekwencją sprawdzających, co w znacznym stopniu wynikało z niezbyt właściwie prowadzonej propagandy i wy czekującej postawy społeczeństwa, zgodnie z decyzją przewodniczącego Okręgowej Komisji Głosowania Ludowego, Lesława Wysockiego, przedłużono termin wyłożenia list do 12 czerwca włącznie. Nie zmieniło to jednak sytuacji. Do 24 czerwca na ogólną liczbę 4780 uprawnionych do głosowania w Sierpcu, sprawdziły się tylko 372 osoby, w gm. Siemiatkowo 5%, w Mochowie 80%, w gm. Żuromin 30%, w Raciążu 5—6%, w gm. Koziebrody 10%, w gm. Sławęcín w obwodzie 33 nie było sprawdzających, w gm. Unieck 2%, w Żurominie 30%, w gm. Rościszewo 5%, w gm. Raciąż 75%⁸⁾.

Słabą łączność z komisjami utrzymywał starosta, natomiast sekretarz Powiatowego Komitetu PPS w wielu poczynaniach solidaryzował się z PSL. W konsekwencji wpłynęło to poważnie na osłabienie propagandy stronnictw Bloku i wzrost działalności sił antydemokratycznych.

W okresie końcowych przygotowań do głosowania, 22 czerwca powołano Powiatowy Komitet Międzypartyjny, a 27 czerwca dokonano odprawy przewodniczących komisji obwodowych, po której udali się oni z odpowiednimi instrukcjami do miejsc urzędowania. Lokale komisji zostały zabezpieczone przez siły bezpieczeństwa, milicję, ORMO, członków PPR i ZWM.

Organizacje zbrojnego podziemia w trzeciej dekadzie czerwca nie wykazywały większej żywotności, niemniej 29 czerwca nieznanymi sprawcy w pięciu miejscowościach zdarli częściowo afisze propagandowe Urzędu Informacji i Propagandy i na ich miejsce nalepili plakaty wzywające do głosowania „trzy razy nie”, uzasadniając to hasłami antyrządowymi i antyrządzieckimi. W nocy 30 czerwca o godzinie 0.30 we wsi Krzeczanowo, gm. Unieck próbowano rozbroić grupę ochronną milicji i wojska znajdującą się przy lokalu komisji głosowania. Wartownik, widząc zbliżających się, wezwał ich do zatrzymania. W odpowiedzi padły dwa strzały. Zaalarmowani milicjanci i żołnierze udaremnili zamiary napastników⁹⁾. Były to tylko próby demonstrowania obecności grup podziemia, które nie wpłynęły w zasadniczy sposób na postawę społeczeństwa. Oddziały te uaktywniły się dopiero po przegranej w referendum sił antydemokratycznych. Dokonywały one odwetów na działaczach politycznych i społecznych za ich aktywną pracę propagandowo-wyjaśniającą i udział w komisjach głosowania.

Rozpoczęte w godzinach rannych 30 czerwca głosowanie przebiegało w spokojnej atmosferze. Nastroj ludności był podniosły i uroczysty, a frekwencja uprawnionych duża i wynosiła 94,7% (tabela 3).

Udział mieszkańców pow. sierpeckiego w akcie głosowania w dniu 30 czerwca 1946 roku

Nr obw.	Gmina lub miasto	Siedziba komisji	Ilość uprawnionych	Głosowało	
				osób	%
1	m. Sierpc	Sierpc, Stary Rynek 1, Zarząd Miejski	1273	1212	93,7
2	m. Sierpc	Sierpc, 3 Maja 1, Dom Katolicki	971	760	78,3
3	m. Sierpc	Sierpc, Tułdzieckiego 2, szkoła powszechna	1374	1350	98,2
4	m. Sierpc	Sierpc, Narutowicza 17 b, szkoła powszechna	1359	1253	92,2
5	m. Raciąż	Raciąż, Al. Mickiewicza 10, szkoła powszechna	1116	990	87,8
6	m. Raciąż	Raciąż, Kościelna 10, (kino)	1125	1035	92,0
7	m. Żuromin	Żuromin, Plac Piłsudskiego 1, sala miejska	1140	1100	96,5
8	gm. Borkowo	Borkowo Kościelne, szkoła powszechna	987	960	97,3
9	gm. Borkowo	Sierpc, Kilińskiego 18, Zarząd Gminy Borkowo	1010	1001	99,1
10	gm. Białyszewo	Bledzewo, szkoła powszechna	1182	1061	89,8
11	gm. Białyszewo	Goleszyn, szkoła powszechna	1473	1234	83,9
12	gm. Biezuń	Biezuń, Zarząd Gminy	1284	1244	96,9
13	gm. Biezuń	Biezuń, szkoła powszechna	1199	1114	92,9
14	gm. Biezuń	Lutocin, szkoła powszechna	1212	1109	91,5
15	gm. Gradzanowo	Siemiątkowo, Zarząd Gminy	1159	1147	98,9
16	gm. Gradzanowo	Nowa Wieś, szkoła powszechna	628	609	97,0
17	gm. Gójsk	Gójsk, Zarząd Gminy	1180	1146	97,1
18	gm. Gójsk	Sudragi, szkoła powszechna	728	709	97,5
19	gm. Gutkowo	Unieck, szkoła powszechna	1164	1155	99,2
20	gm. Gutkowo	Krzeczanowo, remiza OSP	1049	1019	97,1
21	gm. Koziebrody	Koziebrody, Zarząd Gminy	1026	971	94,6
22	gm. Koziebrody	Osiek Wielki, remiza OSP	1156	1136	98,3
23	gm. Kosemin	Zawidz, remiza OSP	1300	1262	97,0
24	gm. Kosemin	Jeżewo, szkoła powszechna	1030	990	96,1
25	gm. Lisewo	Mochowo, remiza OSP	1342	1276	95,1
26	gm. Lisewo	Bożewo, świetlica wiejska	1022	960	93,9
27	gm. Lisewo	Gozdowo, remiza OSP	1203	1153	95,8
28	gm. Raciąż	Kraszewo Gaczuły, szkoła powszechna	785	755	96,1
29	gm. Raciąż	Krajkowo, szkoła powszechna	1068	1035	96,9
30	gm. Rościszewo	Rościszewo, szkoła powszechna	1328	1283	96,9
31	gm. Rościszewo	Łukomie, szkoła powszechna	1268	1217	95,9
32	gm. Stawiszyn	Kobyła Łąka, szkoła powszechna	750	784	96,9
33	gm. Stawiszyn	Wieluń, dom Szczepana Bagińskiego	742	742	100,0
34	gm. Żuromin	Poniatowo, szkoła powszechna	1024	989	96,6
35	gm. Żuromin	Olszewo, szkoła powszechna	1290	1230	95,3
O g ó ł e m			38981	36957	94,8

Źródło: AWKW PZPR, WK PPS Sekretariat, t. 28/VI/2.

Zgodnie z raportem sprawdzawczym z powiatu sierpeckiego, dotyczącego przebiegu referendum, sytuacja w poszczególnych obwodach głosowania przedstawiała się następująco:

Obwód nr 1 w Sierpcu:

Frekwencja 93,7%. Listy sporządzono alfabetycznie, ale pominięto wiele osób i mimo wprowadzenia spisów dodatkowych, 30 osób nie mogło głosować. Nastrój wśród oddających głosy był nie najlepszy.

Obwód nr 2 w Sierpcu:

Dużą ilość uprawnionych do głosowania nie umieszczono na liście. W spisie pominięto 400 osób, chociaż niezależnie od tego 200 wpisano na oddzielną listę. Frekwencja duża, ale i znaczna ilość odpowiedzi negatywnych na wszystkie trzy pytania. Odpowiedzi te najczęściej wydawali miejscowi kupcy.

Obwód nr 3 w Sierpcu:

Pominięto około 45 osób.

Obwód nr 4 w Sierpcu:

Nie wpisano na listy uprawnionych 30 osób.

Obwód nr 5 w Raciążu:

Praca i skład komisji pozostawiały wiele do życzenia, sami jej członkowie zrywali afisze propagandowe. W tym celu wykorzystano także grupę omturowców. Czyny te w pełni odpowiadały antydemokratycznym nastrojom miejscowej ludności. Notowano liczne zjawiska dotarcia broszur, afiszy, propagowanie hasel antyrządowych, nawoływanie do nieplacenia podatków i głosowania „trzy razy nie”. Wśród mieszkańców Raciąża dawał się odczuwać wyraźny lęk, mimo to frekwencja głosujących sięgała 87,8%.

Obwód nr 6 w Raciążu:

Nastrój ludności, podobnie jak w obwodzie nr 5, dość zły. Agitację za negatywnymi odpowiedziami na wszystkie trzy pytania prowadzili nawet członkowie PPS. Stosunek mieszkańców do powojennej rzeczywistości na ogół wrogi. We wsi Kraszewo dokonano napadu na wojsko, podczas którego raniono funkcjonariusza UBP, Malinowskiego.

Obwód nr 7 w Żurominie:

Komisja pod znacznym wpływem antydemokratycznej propagandy. Jej członkowie, mimo meldunków o pojawieniu się oddziałów podziemia, sprzeciwili się zabraniu urny z głosami do gmachu Starostwa Powiatowego w Sierpcu. Najwięcej pozytywnych odpowiedzi padło na trzecie pytanie. W spisach pominięto około 20 osób.

Obwód nr 8 w Borkowie Kościelnym:

Komisja nie przejawiała większego zainteresowania przebiegiem głosowania. Do niechętnie głosujących wsi należały Mieszczyk i Sułocin, gdzie powszechnie propagowano hasła negatywnej odpowiedzi na wszystkie trzy pytania. W spisach pominięto 40 osób.

Obwód nr 9 w Sierpcu:

Na szczególną uwagę zasługiwała dobra praca komisji obwodowej. W spisach uprawnionych do głosowania nie umieszczono 30 osób. Ludność niezdecydowana w poglądach, co wynikało z braku należytej przeprowadzonej akcji propagandowej. Frekwencja głosujących ponad 90%.

Obwód nr 10 w Bledzewie:

Z list uprawnionych do głosowania wykreślono 133 „martwe dusze”. Frekwencja oddających głosy sięgała 90%. Jedna wieś Piastowo Nowe, wypowiedziała się niemalże w całości „trzy razy nie”. Ogólnie stosunek ludności, zwłaszcza nadzielonych ziemią z reformy rolnej, do nowej powojennej rzeczywistości był pozytywny.

Obwód nr 11 w GoleSZynie:

Brak większego zaangażowania i zdecydowania w działalności propagandowej, co stało się przyczyną biernego stosunku społeczeństwa do władzy ludowej. W Susku i Grodkowie dość często organizowano podejrzane zbiórki a pa-

dające przy tym strzały, niekorzystnie wpływały na nastroje ludności.

CZY WIESZ, na Konferencji Pokojowej
trów wienie a prawo granicy
MUSISZ przez masowy udział w Słowo-
sławie Ludowym wykrzaczac i e

CHCESZ, BY GRANICA POLSKI

SIEGAŁA PO ODRĘ, NYSĘ I BALTykE.

SPRAWDZ, czy jesteś na spisie wyborczym

PAMIĘTAJ - nie może zabraknąć Twojego
głosu - gdy chodzi o Polskę
GŁOSUJ

ODPOWIEDZ TRZY RAZY - TAK
bo tego wymaga od Ciebie KRAJ.

Tylko wróg Polski mówi: - nie głosuj.

Tylko ten, kto chce nowej wojny,
mówi: - nie głosuj!

PAMIĘTAJ - KAŻDY, KOMU DROGA JEST POLSKA
- ODDAJE SWÓJ GŁOS

W REFERENDUM

POLAK GŁOSUJE - TRZY RAZY TAK.

Cartolina Nr 2, Tulowa 12, 8-076

Obwód nr 12 w Bieżuniu:

Notowano tutaj, wprawdzie w niewielu wypadkach, wpływ wrogiej propagandy.

Obwód nr 13 w Bieżuniu:

Nastrój ludności dobry. Ludność chętnie głosowała. W spisach uprawnionych pominięto 30 osób.

Obwód nr 14 w Lutocinie:

Komisja pod wyraźnym wpływem reakcyjnej propagandy. Wsie zgłaszające się do spisu list dodatkowych, w konsekwencji zostały pominięte. Wpływ sił wrogich był znaczny, zwłaszcza wśród mieszkańców Lutocina, Felczyna i Porlina.

Obwód nr 15 w Siemiatkowie:

Teren zagrożony działalnością podziemia. Ludność nie rozumiała „trzy razy tak”.

Obwód nr 16 w Nowej Wsi:

We wsi Dzieczewo masowo zrywano plakaty. Na terenie obwodu notowano wypadki rozpowszechniania hasel antypaństwowych i antyrządowych.

Obwód nr 17 w Gójsku:

Zrywano plakaty Urzędu Informacji i Propagandy. Teren pod dużym wpływem podziemia, z którym wielu mieszkańców utrzymywało dość bliskie kontakty.

Obwód nr 18 w Sudragach:

W spisach pominięto 20 osób. Wrogą propagandę notowano w Kokoszczyźnie.

Obwód nr 19 w Uniecku:

Zdecydowana większość społeczeństwa pod wpływem reakcyjnej propagandy i wrogo ustosunkowana do powojennej rzeczywistości. Na kartkach do głosowania wielu nieświadomie pisało negatywne odpowiedzi na wszystkie pytania.

Obwód nr 20 w Krzeczanowie:

Komisja głosowania ludowego nie spełniała należycie swoich obowiązków. We wsi Sikory szeroko propagowano hasło negatywnych odpowiedzi na wszystkie pytania.

Obwód nr 21 w Koziębrodach:

PSL prowadziło wrogą propagandę, w której nawoływano do trzykrotnej odpowiedzi „nie”. W znacznym stopniu wpłynęło to na wytworzenie bierności mieszkańców całej gminy. Dotyczyło to zarówno akcji wyjaśniającej jak i samego aktu głosowania.

Obwód nr 22 w Osieku Wielkim:

16 czerwca 80-osobowa grupa zbrojna zagroziła Kalikstemu, mieszkańcowi tej wsi, aby zmienił swoje postępowanie i wstąpił do PSL. Równocześnie pokazano mu sporządzone protokoły na pięciu jego znajomych zamieszkujących w tej miejscowości „działających na szkodę państwa i narodu polskiego”.

Obwód nr 23 w Zawidzu:

Ulotki propagandowe nawołujące do trzykrotnej odpowiedzi „tak” zbierały dzieci i oddawały starszym, którzy je niszczyli. Frekwencja głosujących duża. Większych braków w spisach nie stwierdzono.

Obwód nr 24 w Jeżewie:

Komisja uległa wpływowi reakcji. Łatwo dało się zauważyć propagandę antydemokratyczną, mimo że plakatów nie zrywano i oficjalnie nie agitowano za odpowiedziami „nie”. Przebieg głosowania dość spokojny.

Obwód nr 25 w Mochowie, obwód nr 26 w Bożewie i obwód nr 27 w Gozdowie:

Ludność masowo uczestniczyła w głosowaniu. PSL na tych terenach było w rozpadzie, ale i niewielką aktywność przejawiała tam stronnictwa demokratyczne. W czasie akcji propagandowej przed referendum nie wykorzystano w pełni swoich możliwości oddziaływania na środowisko.

Obwód nr 28 w Kraszewie Gaczułtach, obwód nr 29 w Krajkowie i obwód nr 30 w Rościszewie:

Na nastroje ludności poważny wpływ miały hasła rzucane na terenie Raciąża. Niszczono afisze i hasła propagandowe, próbowano na-

wet bojkotu głosowania. Dużo negatywnych odpowiedzi na wszystkie trzy pytania. Zano-towano również napad na czterech milicjantów.

Obwód nr 31 w Łukomiu:

Sołtys wsi Babiec Piaseczny publicznie wy-powiadał się za granicami na zachodzie, ale przeciwny był granicom wschodnim. Wyraźna opozycja wystąpiła w Borowie i Lutocinie.

Obwód nr 32 w Kobylej Łące:

Teren poważnie zagrożony przez działające tutaj podziemie, co niekorzystnie wpłynęło na właściwe uświadomienie ludności. Oddziały zbrojne miały najczęściej charakter rabunkowy, nie cofały się przed zabójstwami i terorem. W ostatnich dniach czerwca rozbrojono posterunek milicji, bito członków PPR i SL.

Obwód nr 33 w Wieluniu:

W spisach pominięto 35 osób. Zła była praca komisji głosowania. Pojawiali się agitatorzy rzucający hasła antydemokratyczne i antyrządowe.

Obwód nr 34 w Poniatowie:

Mieszkańcy pozytywnie ustosunkowani do nowej rzeczywistości ekonomiczno-społecznej i politycznej okresu powojennego. Na nastroje ludności negatywnie wpływały antyrządowe wystąpienia syna byłego właściciela majątku ze Sławęcina, poddającego krytyce m. in. reformę rolną.

Obwód nr 35 w Olszewie:

Teren pod wyraźnym wpływem wrogiej propagandy. Pracownicy Zarządu Gminnego w Żurminie często rzucali hasła trzykrotnej odpowiedzi „nie”. W spisach uprawnionych do głosowania pominięto wielu uczciwych demokratów¹⁰.

*
*
*

Mimo wyraźnego przeciwdziałania elementów antydemokratycznych, wynik głosowania był na ogół korzystny dla stronnictw Bloku Demokratycznego¹¹). Odpowiedzi negatywne, jakie padły, szczególnie na pierwsze i drugie pytanie, wskazywały, że w społeczeństwie istnieją jeszcze poważne siły przeciwnie przemianom społeczno-ekonomicznym i politycznym, jakie dokonały się w kraju w krótkim okresie powojennym. Istniała ponadto poważna część ludności, która stanęła na stanowisku wyczekującym i niezdecydowanym. Pozyskanie jej było podstawowym zadaniem sił postępowych w przedwyborczej akcji propagandowej.

Po zwycięstwie sił ludowodemokratycznych w referendum, następnym etapem walki z opozycją o utrwalenie zdobyczy lat 1944—1946. były wybory do Sejmu Ustawodawczego. Do prac związanych z wyborami na terenach powiatu sierpeckiego przystąpiono już w sierpniu 1946 roku. Tempo przygotowań wzrosło

wraz z ogłoszeniem ordynacji wyborczej w dniu 22 września tego roku¹²), przyznającej prawo wybierania posłów obywatelom państwa polskiego, bez różnicy płci, którzy z dniem ukazania się zarządzenia o przeprowadzeniu wyborów ukończyli 21 lat i według artykułu 2 ordynacji nie byli pozbawieni prawa wyborczego¹³). Wybierani do Sejmu mogli być wszyscy obywatele, którzy ukończyli 25 lat życia. Odstąpienie od tej zasady było możliwe w przypadku osób młodszych szczególnie zasłużonych dla narodu w okresie walki z okupantem, bądź też przy odbudowie kraju. Ordynacja weszła w życie wraz z jej ogłoszeniem w dniu 11 października 1946 roku¹⁴).

Powiat sierpecki, wchodzący w skład III Okręgu Wyborczego z siedzibą Komisji Okręgowej w Płońsku, podzielono na 21 obwodów wyborczych. W związku z akcją przygotowawczą do wyborów, zarządzeniem z 28 października starosta polecił zarządom miejskim i gminnym zaktualizować w powiecie ewidencję ludności i przygotować materiały do sporządzenia spisów wyborców, zaś 18 listopada urzędem tym wydał szczegółowe instrukcje obejmujące całokształt prac przygotowawczych do Sejmu, a wchodzących w zakres działalności administracji publicznej. Zarządzeniem tym wprowadzono m. in. stałe codzienne dyżury pracowników gminnych i miejskich przy telefonach (w godzinach od 15.00 do 20.00) nie wyłączając dni świątecznych. Tego samego dnia doręczono zarządom miejskim i gminnym druki arkuszy spisowych. Z dniem 19 listopada wyznaczono dyżury urzędników w starostwie przy telefonie nr 1 (trwały do godziny 20.00) a trzy dni później przesłano przewodniczącemu Okręgowej Komisji Wyborczej nr 3 w Płońsku, Tadeuszowi Kańskiemu, wykazy poszczególnych wsi i osiedli z podaniem ilości mieszkańców w każdej miejscowości, zgodnie z podziałem powiatu na obwody wyborcze. Na konferencji z zastępcą naczelnika miejscowego Obwodowego Urzędu Pocztowo-Telekomunikacyjnego w dniu następnym ustalono wprowadzenie dodatkowych dyżurów w ajencjach pocztowych położonych na terenie powiatu (w godzinach od 18.00 do 19.00) w okresie od 24 listopada do 18 stycznia następnego roku. 27 listopada Prezydium PRN podało do wiadomości zarządom miejskim i gminnym podział powiatu na obwody głosowania, co stanowiło podstawę do sporządzenia list wyborców.

Już 1 grudnia w Domu Wolności w Sierpcu zwołano odprawę instruktażową dla przewodniczących, ich zastępców oraz członków obwodowych komisji wyborczych. Obecny wręczono pisma Okręgowego Komisarza Wyborczego, Tadeusza Kańskiego, zawiadamiające o powołaniu ich do pełnienia określonych obowiązków w komisjach wyborczych. W pracach komisji udział wzięło 14 wójtów, 275 sołtysów, 2 przedstawiciele grupy lekarzy, adwokatów i inżynierów, 10 nauczycieli, 10 kupców i rzemieślników oraz 50 kobiet.

Nad całością przygotowani do aktu wyborczego czuwał instruktor Okręgowej Komisji Wyborczej—Irena Kowalska. W ramach działalności przedwyborczej, 2 grudnia w Komendzie Powiatowej MO zwołano odprawę komendantów posterunków gminnych milicji, na której omówiono zagadnienia związane z pracami przygotowawczymi oraz problem zabezpieczenia lokali wyborczych. Dla sprawdzenia prac nad spisami wyborców oraz skontrolowania innych czynności wchodzących w zakres obowiązków administracji publicznej, delegowano w tym celu w dniach 3 i 4 grudnia 11 pracowników starostwa. Już 5 grudnia Prezydium PRN poinformowało przewodniczącego komisji okręgowej o projektowanych miejscach urzędowania komisji obwodowych oraz lokalach głosowania. Dla dopilnowania należytego wykonania prac władz administracji ogólnej i samorządowej związanych z wyborami, wyznaczony został referent administracyjno-prawny starostwa, Stefan Przeradzki. 13 stycznia 1947 roku na zebraniu pracowników państwowych m. Sierpca, w obecności około 150 osób oraz przedstawiciela Zarządu Okręgowego Związku Zawodowych Pracowników Państwowych, powzięto rezolucję wzywającą do demonstracyjnego głosowania na listę Bloku Demokratycznego, zaś 16 stycznia w Domu Wolności na spotkaniu z burmistrzami, wójtami, sekretarzami, przewodniczącymi i członkami terenowych rad narodowych, instytucji spółdzielczych i gospodarczych oraz związków zawodowych (około 1000 osób) referat polityczny dotyczący aktualnej sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej wygłosił Jan Grubecki, Dyrektor Biura Kontroli przy Krajowej Radzie Narodowej. Przemawiali również: wojewoda Wyrzykowski, kandydat na posła Wincenty Kępczyński z Płocka oraz komendant wojewódzki ORMO, mjr Kwiatkowski¹⁵).

Celem sprawnego przeprowadzenia wyborów i właściwego prowadzenia propagandy, powołano do działalności Powiatowy Komitet Wyborczy. W jego skład weszło po dwóch przedstawicieli partii Bloku: PPR reprezentowali Zbigniew Drewnik i Józef Słota, PPS Paweł Suski i Stanisław Tyndorf, SD Bolesław Dziurlikowski i Alojzy Wnuk, SL Władysław Domagalski i Władysław Leszczyński¹⁶). W obwodach wyborczych z inicjatywy KP PPR powołano trójki wyborcze, które mobilizowały członków partii, prowadziły indywidualne rozmowy, agitowały za głosowaniem na kandydatów Bloku Demokratycznego. Na posiedzeniu egzekutywy Komitetu Powiatowego partii w dniu 7 grudnia 1946 roku wyznaczono również odpowiedzialnych członków PPR za pracę poszczególnych obwodów. Ponadto na terenie wsi tworzone Gromadzkie Komitety Obywatelskie. Do prac w tych Komitetach angażowano sołtysów, członków partii i bezpartyjnych. Zwoływali oni zebrania oraz zbierali głosy za Blokiem Demokratycznym. Jednakże nie wszędzie wyborcy chętnie składali podpisy na liście deklarując swoje popar-

cie na jego rzecz. W gminie Białyszewo mieszkańcy trzech wsi odmówili podpisów, dopiero po powtórzeniu zebrania wielu z nich zdecydowało się złożyć swe głosy za Blokiem. W gminie Stawiszyn, gdzie wpływy PSL były znaczne, podpisów nie złożyła ludność Stawiszyna i Łazisk. Natomiast w gminie Gójsk zebrano na listę Bloku poważną ilość głosów od 350 rodzin. Tutaj znaczny udział w pracach agitacyjnych i propagandowych wzięły kobiety. Ogółem w powiecie udało się zmobilizować do głosowania na rzecz Bloku około 2 tysiące wyborców. Dla pełniejszego uaktywnienia członków PPR w akcji przedwyborczej w terenie tworzone grupy agitacyjne i propagandowe a głosującym rozdawano „trójki”.

OGŁOSZENIE

Komisja dla ujawniających się i uprawnionych do korzystania z przywilejów dekretu o

A M N E S T I I

urzęduje w Sierpcu ul. Narutowicza 5 przy Pow. Urzędzie D. P.

Godziny urzędowania od 9-ej do 17-ej.

Do prac propagandowych włączyła się również PPS. Z ramienia tej partii pełnomocnikami powiatowymi do spraw wyborów byli Paweł Suski i R. Gerkie. Powołano także pełnomocników gminnych. Oni to wraz z dwoma innymi miejscowymi aktywistami PPS tworzyli tzw. trójki obwodowe. Ogółem w obwodach głosowania zaangażowanych było 63 pepesowców. Ponadto członkowie tej partii działali w wielu uspołecznionych zakładach pracy pełniąc funkcję mężów zaufania. Mężami zaufania z ramienia PPS byli H. Koniec (ZEOM w Sierpcu), W. Ossowiecki (Młyn Państwowy w Sierpcu), S. Mossakowski (Zarząd Dróg Lokalnych w Sierpcu), J. Muzyceyszyn (Tartak

w Sierpcu), S. Podgórski (Młyn „Społem” w Raciążu), B. Bendowski (Młyn Państwowy w Raciążu). Na nich spoczywała odpowiedzialność za propagandę i agitację na rzecz Bloku Demokratycznego, za masowy udział robotników w wyborach i udzielanie wyjaśnień dotyczących „techniki” głosowania. Działaczom PPS w Sierpcu udało się zmobilizować grupę czołowego aktywu, któremu przypadła rola „mówców”. Brali oni udział w większych zebraniach i wiecach propagandowych. Do grupy „mówców” PK PPS w Sierpcu należeli: R. Gerkie, R. Suski, S. Kuciński, J. Pacer, H. Tułodziecki, F. Dudkowski, M. Bogiel, S. Robakiewicz, J. Muszkiewicz, W. Królikowski, L. Murawski i S. Podgórski¹⁷⁾. W akcji przedwyborczej partia ta zorganizowała 10 wieców i 32 wspólnie z innymi stronnictwami. Ogółem PPS zmobilizowała 146 swoich członków¹⁸⁾.

Oprócz PPR i PPS, pozostałe stronnictwa Bloku nie wykazywały większej żywotności. Brak zaangażowania członków SL i SD w poważnym stopniu wynikał z ich słabości organizacyjnej. SL przewycięzało trudności rozbicia ruchu ludowego wraz z powstaniem PSL, natomiast SD na terenach powiatu sierpeckiego nie miało większych wpływów.

W początkach akcji propagandowej społeczeństwo zachowywało pełną bierność, ale w miarę jej wzmagania się, zainteresowanie wzrastało i nastroje ludności znaczne poprawiły się.

Do działalności propagandowej czynnie włączyli się żołnierze grup ochronno-propagandowych, ZSCh oraz 120 zetwumowców. Ogółem w okresie kampanii przedwyborczej zorganizowano 32 zebrania, masówki i wiece z udziałem około 40 tysięcy ludzi. Ponadto w dniach 13—15 stycznia 1947 roku Oddział Informacji i Propagandy przy Zarządzie Powiatowym ZSCh zorganizował kursy przedwyborcze dla 22 swoich członków. Szkolenie prowadzili: Józef Słota, Stanisław Jastrzębski i Bolesław Domaszczyński¹⁹⁾.

Istotny wpływ na zmiany nastrojów miały akcje likwidacyjne prowadzone przez UBP, MO i wojsko przeciwko zbrojnemu podziemiu. Nie znaczy to, że zlikwidowano w pełni działalność elementów antydemokratycznych. Wroga propagandą prowadzona była najczęściej systemem szeptanym i w gronie osób zaufanych. Pojawiły się także nielegalne ulotki, m. in. 24 grudnia ukazały się one obok dworca kolejowego w Sierpcu, w którym nawoływano do „przetwarzania terroru peperowskiego”, Ulotki tej samej treści pojawiły się 25 grudnia w Bieżuniu. W dniu następnym, odbite na powielaczu, rozrzucono w Borowie i Koziębrodach²⁰⁾. Oprócz deklaracji słownych, siły podziemia zbrojnego w stosunku do szczególnie aktywnych działaczy, zastosowały terror. W nocy z 6 na 7 grudnia w gminie Siemiątkowo pobito czterech członków PPR za pracę w komisjach obwodowych. Operując na tym terenie wojsko schwytało 19 członków grupy „Młota” i „Burzy” oraz zlikwidowało jej do-

wództwo. Podobnie w gminie Stawiszyn, za pracę w komisjach wyborczych, pobito kilku członków PPR; bito przy tym kobiety i dzieci²¹). Nie były to jednak wypadki sporadyczne. Aktów terroru zanotowano znacznie więcej.

W powiecie sierpeckim na listy uprawnionych do głosowania wpisano 37 751 mieszkańców. Przy ich sporządzaniu skorzystano również, w stosunku do elementów wrogich demokracji, z artykułu 2 ordynacji wyborczej zobowiązującej prawa głosu tych, którzy byli przeciwnikami nowego ustroju, bądź to skompromitowali się współpracą z okupantem. Ogółem wytypowano około 3 tysięcy nazwisk, jednakże części umożliwiono złożenie głosu w dniu wyborów.²²) Tylko w gminie Stawiszyn skreślono z list uprawnionych do głosowania 460 wyborców, którzy utrzymywali ścisłą łączność z politycznym i zbrojnym podziemiem. Fakt ten

wpłynął deprymująco na działalność reakcji i niewątpliwie osłabił jej więź ze społeczeństwem.

Dzień wyborów był na ogół spokojnym. Wielu mieszkańców w sposób zorganizowany i demonstracyjnie oddawało swe głosy na listę nr 3. Znacznie mniej głosów padło na pozostałe listy. Wyniki wyborów przedstawia tabela 4. Mieszkańcy poszczególnych wsi przychodzili do lokali wyborczych gromadnie, często na czele ze sołtysami; w wielu wypadkach jawnie oddawali swe głosy na Blok wyborczy. W ten sposób w gminie Raciąż złożyło głosy ponad 70% uprawnionych. W Gójsku, w godzinach rannych, wkrótce po otwarciu lokalu wyborczego, przy dźwiękach orkiestry przez wieś przemaszrowali członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej oraz partii politycznych z transparentami wznosząc okrzyki na cześć Rządu Jedności

Tabela 4

Wyniki wyborów do Sejmu Ustawodawczego w powiecie sierpeckim (19 I 1947 r.)

Nazwa obwodu	Numer obwodu	Ilość głosów oddanych	Numer listy				Unieważniono głosów	Uwagi
			1	2	3	4		
m. Sierpc	82	1474	210	62	1080	112	10	mąż zauf. PSL
m. Sierpc	83	1372	379	9	921	63	—	
m. Sierpc	84	1551	186	24	1245	96	—	
m. Raciąż	85	1844	306	35	1256	172	25	
gm. Raciąż	86	1750	330	65	1231	120	4	
m. Zuromin	87	1034	121	—	901	—	12	
gm. Zuromin	88	2163	208	—	1906	44	10	
gm. Biezuń	89	1566	23	1	1538	—	4	
gm. Biezuń	90	1784	25	—	1759	—	—	mąż zauf. PSL
gm. Lisewo	91	1627	296	5	1275	51	—	
gm. Lisewo	92	1484	220	1	1261	2	—	mąż zauf. PSL
gm. Zawidz	93	1166	104	4	1056	—	2	
gm. Zawidz	94	991	29	—	961	—	1	
gm. Borkowo	95	1862	135	1	1726	—	—	
gm. Białyszewo	96	2157	290	3	1848	9	7	
gm. Gradzanowo	97	1587	79	54	1350	104	—	
gm. Gójsk	98	1731	105	1	1617	8	—	
gm. Gutkowo	99	1875	252	37	1361	207	18	
gm. Koziebrody	100	1960	358	93	1349	160	—	
gm. Rościszewo	101	2481	221	11	2038	139	—	
gm. Stawiszyn	102	1043	9	11	1022	—	1	
R a z e m		34 507	3886	539	23701	1237	94	×

Zródło: AWKW PZPR, WKW PPR Sekretariat, t. 1/V/31.

Narodowej oraz zwycięstwa Bloku w wyborach. Wielu wyborców głosowało jawnie. W gminie tej jedynie mieszkańcy wsi Żochowo oddali znaczną ilość głosów na listę nr I (PSL). Podobnie, mimo sprawnego przebiegu aktu głosowania, wielu mieszkańców wsi Czubatki, Mała Wieś, Bielawy, Milewo i Milewko w gminie Koziebrody złożyło głosy na listę PSL. Generalnie jednak, zdecydowana większość społeczeństwa powiatu złożyła swe głosy na listę nr 3 Stronnictw Bloku Demokratycznego.

Wyniki wyborów w powiecie sierpeckim, podobnie jak w województwie warszawskim i ca-

łym kraju, zakończyły się zdecydowanym zwycięstwem sił ludowodemokratycznych. Na listę Bloku padły 29 493 głosy, na listę PSL 3 886 a na pozostałe jeszcze mniej. W dniu następnym, tj. 20 stycznia, przez miejscowy radiowęzeł ogłoszono nieoficjalne wyniki wyborów. Zwycięstwo stronnictw Bloku ludność przyjęła z zadowoleniem. Oficjalnie siły postępowe uroczysto manifestowały swoje zwycięstwo 26 stycznia. O godzinie 9.00 na Starym Rynku rozpoczęli zbiórkę członkowie partii politycznych, związków zawodowych oraz organizacji młodzieżowych i społecznych z transparentami i sztandarami. Godzinę później uformowany pochód przy dźwiękach orkiestry Ochotniczej

Straża Pożarnej ruszył ulicami miasta do Domu Wolności, gdzie odbyła się akademie. Okolicznościowe przemówienia, w których podkreślano historyczne zwycięstwo klasy robotniczej i wszystkich sił ludowodemokratycznych, wygłosili przedstawiciele partii politycznych i związków zawodowych²³⁾.

Sukces wyborczy Stronnictwa Bloku Demokratycznego spowodował znaczne przesunięcia w układzie politycznym na terenach powiatu sierpeckiego. Na posiedzeniu PRN 23 kwietnia 1947 roku, zgodnie z instrukcją WRN, wykluczono z Rady trzech członków PSL, którzy z ramienia tego stronnictwa doń wchodziłi, a pozbawieni zostali, podczas wyborów do Sejmu, prawa głosowania.²⁴⁾ W wyniku akcji propagandowej sił postępowych, rozpadło się wiele wiejskich kół PSL. W gminie Białyszewo z ośmiu organizacji PSL, trzy rozpadły się całkowicie. Członkowie Stronnictwa w Dziebakowie, Dębowie i Bledzewie oddawali legitymacje; wielu z nich wyrażało chęć wstąpienia do Stronnictwa Ludowego. W gminie Koziebrody rozwiązały się koła PSL w Bielawach, Kozie-

brodach, Osieczku i Budach Kraszewskich. Mimo szybko postępującego rozkładu w szeregach tej partii, miała ona w dalszym ciągu poważny wpływ na wsi, m.in. w gminie Gójsk koła jej w dalszym ciągu istniały w Żochowie, Kokoszczyne, Modrzewiu, Czartowni, Podlesiu, Gójsku i Osówce. W znacznej mierze ograniczało to możliwości organizacyjne SL na tym terenie. Znacznie powiększyły się szeregi partii Bloku. Szczególnie szybko rozbudowywały się komórki PPR. Wzmacniały się organizacyjnie PPS, SL i SD.

Wyniki wyborów ujemnie wpłynęły na całą opozycję. Zawiodły nadzieje na zdobycie władzy. Nie wyeliminowało to całkowicie opozycji i działalności podziemia, któremu poważny cios zadała amnestia z 22 lutego 1947 roku²⁵⁾, umożliwiającą powrót do normalnego życia i wzięcia udziału w budowie nowej rzeczywistości tym wszystkim, którzy zbladzi w tych trudnych i burzliwych pierwszych latach powojennych. Ci, którzy nie ujawnili się, powoli przechodzili do zwykłej działalności kryminalnej.

Przypisy

1. Materiały Wojewódzkiego Międzypartyjnego Komitetu Wyborczego 1946-1947. Archiwum Warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego PZPR (dalej AWKW PZPR), WKW PPR Sekretariat, t.I (V) 23.
2. Pismo starosty powiatowego w Sierpcu do Urzędu Wojewódzkiego Warszawskiego (dalej UWW) z dnia 4.VI. 1946 r. Archiwum Państwowe m.st. Warszawy i Województwa Warszawskiego (dalej APW), UWW Wydział Społeczno-Polityczny, t. 104.
3. Protokół z odprawy II Sekretarza KP PPR z 30. V. 1946 r. AWKW PZPR, WKW PPR Wydział Organizacyjny, t.I (V) 8.
4. Sprawozdanie nr 1 Wojewódzkiego Urzędu Informacji i Propagandy. Archiwum Akt Nowych (dalej AAN), Ministerstwo Informacji i Propagandy (dalej MiIP), mikrofilm 28 012.
5. Starostwo Powiatowe w Sierpcu. Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Płocku (dalej WAP), t. 91.
6. Tamże.
7. Sprawozdanie sytuacyjne KP PPR w Sierpcu za czerwiec 1946 rok. AWKW PZPR, WKW PPR, t. 18 (VI) I.
8. Starostwo Powiatowe w Sierpcu. WAP w Płocku, t. 91.
9. Sprawozdanie starostwa powiatowego w Sierpcu za czerwiec 1946 rok. APW, UWW Wydział Społeczno-Polityczny, t. 165.
10. Raport sprawozdawczy z powiatu sierpeckiego. AWKW PZPR, WKW PPR Sekretariat, t.I (V) 21.
11. Dokładnych wyników głosowania na terenach powiatu sierpeckiego nie udało się odnaleźć.
12. Dz. URP nr 48, poz. 274.
13. Ordynacja Wyborcza do Sejmu Ustawodawczego z dnia 22.X. 1946 r. Tamże, art. 2, pkt 1-2. Prawa wyborczego nie przyznano osobom:
 - a) pozbawionym zdolności do działań prawnych lub w niej ograniczonym,
 - b) pozbawionym praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym zapadłym po 22 lipca 1946 r.
 - c) osobom, które będąc obywatelami polskimi w czasie między 1 września 1939 r. a 9 maja 1945 r. zgłosiły swoją przynależność do narodowości niemieckiej lub uprzywilejowanej przez okupanta, jeżeli nie zostały zrehabilitowane, lub też, jeżeli nie zachodzą okoliczności przewidziane w art. 3 i 4 dekretu z dnia 28 czerwca 1946 r. o odpowiedzialności karnej za odstępstwa od narodowości w czasie wojny 1939-1945 (DzURP nr 121, poz. 237),
 - d) osobom, które w czasie okupacji oczywiście szkoda dla narodu polskiego czerpały korzyści ze współpracy gospodarczej z władzami okupacyjnymi."
14. Ordynacja Wyborcza do Sejmu Ustawodawczego. W: Konstytucja i podstawowe akty ustawodawcze PRL. Warszawa 1958, s. 111-112.
15. Sprawozdanie z wykonanych prac w związku z akcją przygotowawczą do wyborów w pow. sierpeckim. APW, UWW Wydział Społeczno-Polityczny, t. 106; Tamże, Sprawozdanie sytuacyjne nr 3 z dnia 18.I. 1947 r. z Sierpca.
16. AWKW PZPR, WKW PPR Sekretariat, t.I (V) 23.
17. Tamże, Wybory do Sejmu, t.23 (V) 3.
18. Tamże.
19. APW, UWW WUI i P, Urząd Powiatowy w Sierpcu, t.4.
20. Sprawozdanie sytuacyjne starostwa w Sierpcu za grudzień 1946 rok. Tamże, UWW Wydział Społeczno-Polityczny, t.165.
21. Sprawozdanie WKW PPR za grudzień 1946 rok. AWKW PZPR, WKW PPR Sekretariat, t.I (V) 7.
22. Protokół z odprawy I sekretarza KP PPR w dniu 10.XII. 1946 roku. Tamże, WKW PPR Wydział Organizacyjny, t. (V) 8.
23. Sprawozdanie o sytuacji politycznej powiatu od 21 do 26 stycznia 1947 roku. APW, UWW WUI i P, Urząd Powiatowy w Sierpcu, t.4.
24. Pismo Zarządu Powiatowego SL do Zarządu Wojewódzkiego SL z dnia 8 maja 1947 roku. Archiwum Wojewódzkiego Komitetu ZSL w Warszawie, t. Powiatowy Komitet SL w Sierpcu.
25. DzURP 1947 nr 20, poz. 78.